

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Warszawa, marzec 2018

Rejestracja i transmisje z lokali wyborczych - zastosowanie w wybranych państwach świata

Procedurę rejestrowania i transmisji w sieci internetowej nagrań z kamer zainstalowanych w lokalach wyborczych stosuje się relatywnie rzadko. Znana jest ona systemom prawa wyborczego przede wszystkim w **państwach postsowieckich**. W tej grupie szersze zastosowanie transmisje z lokali znalazły w **Federacji Rosyjskiej** i **Azerbejdżanie**, a w nieco mniejszym zakresie na **Ukrainie** oraz w ostatnim czasie w **Armenii**. We wszystkich tych państwach wprowadzenie omawianego rozwiązania argumentowano tym, że kamery w lokalach wyborczych będą stanowić mechanizm wzmacniający przejrzystość wyborów oraz umożliwią ujawnianie fałszerstw i nieprawidłowości. Z drugiej strony krytycy tego rozwiązania wskazywali, że procedura ta stanowi niedogodność i uciążliwość dla wyborców, wywiera swoistą presję związaną z ujawnieniem faktu udziału w wyborach i zachowania w lokalu w wyborczym, a co najważniejsze, w pewnych okolicznościach stanowi poważne zagrożenie dla gwarancji tajności głosowania. Poniżej zostanie przedstawiony przegląd zastosowania transmisji w lokalach wyborczych w wybranych państwach.

Federacja Rosyjska

Na dużą skalę transmisja z lokali wyborczych była realizowana w Rosji. Jak podkreślano, pierwotnym pomysłodawcą przedsięwzięcia był (ówczesny) premier Federacji Rosyjskiej Władimir Putin. System został zaprojektowany „[...] w celu zwiększenia otwartości i przejrzystości procedur wyborczych oraz uniknięcia ewentualnych przypadków zafałszowania wyników wyborów”¹. Skalę przedsięwzięcia należy określić jaką dużą. W 2012 roku w wyborach prezydenta Federacji przygotowano i przeprowadzono transmisję z kamer zainstalowanych w ponad **90 tys. obwodów w całym kraju**. W każdym z takich lokali wyborczych zainstalowane zostały **dwie kamery**, z których jedna przekazywała widok **całego lokalu wyborczego**, natomiast druga skierowana była **na urnę wyborczą**. Kamery transmitowały (i rejestrowały) nie tylko przebieg głosowania, ale również liczenia głosów przez komisję (po zamknięciu lokalu wyborczego). Wówczas jedna z kamer była skierowana **na miejsce (np. stół, ławę), w którym dokonywano oceny i liczenia kart do głosowania**².

¹ S.V. Vavilov, *Evolution of Election Technologies in the Russian Federation in 2000–2013*, Elections In Europe 2013, s. 10.

² *Russian Federation. Presidential Election, 4 March 2012, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, Final Report*, s. 10–11.

Transmisje zostały upublicznione na portalu www.webwybory2012.ru. Jak podkreślali organizatorzy, w trybie online oglądało je **3,5 mln osób**. Ostatecznie w procesie transmisji uczestniczyło około 99,3% obwodów, w których zainstalowano kamery. W ciągu mniej niż doby na stronie [webwybory2012.ru](http://www.webwybory2012.ru) zarejestrowano 500 mln wejść. Centralna Komisja Wyborcza (CKW) przyznała, że w ciągu całego dnia wyborów zarejestrowano łącznie ponad **100 ataków hakerskich**, które pochodziły prawie z całego świata³.

Nagrania zostały zachowane przez CKW, co do zasady, na okres roku od dnia wyborów. W tym czasie dostęp do nich miał być zapewniony bez konieczności spełniania żadnych dodatkowych warunków (wyborcom, partiom politycznym itp.)⁴. Centralna Komisja Wyborcza obliczyła, że czas nagrań z dnia wyborów łącznie wynosił ok. 500 lat⁵.

Ukraina

Państwem, w którym przygotowano i przeprowadzono transmisje z lokali wyborczych, była również Ukraina. W wyborach parlamentarnych w 2012 roku kosztem ok. **100 mln euro** zainstalowano kamery w lokalach wyborczych. Zgodnie z regulacją **przebieg głosowania nagrywano oraz prowadzono transmisję w Internecie**, natomiast przebieg **liczenia głosów był już tylko rejestrowany**. Nagrania były przechowywane przez Centralną Komisję Wyborczą przez okres roku od ogłoszenia wyników wyborów. W tym czasie mogły być udostępniane sądom i organom ścigania. Partie polityczne i kandydaci mogli uzyskać je jedynie w terminie 15 dni od ogłoszenia wyników wyborów. Raport OBWE z obserwacji przebiegu wyborów wskazywał na nieprawidłowości związane z zastosowaniem kamer, m.in. podkreślono, że w 12% badanych lokali wyborczych kamery były zainstalowane w sposób, **który zagrażał tajności głosowania przez wyborców**⁶. Ostatecznie zastosowania kamer nie zostały ocenione jako satysfakcjonujące.

Azerbejdżan

Od wielu lat kamery w lokalach wyborczych są używane w Azerbejdżanie. Jak podkreślała Centralna Komisja Wyborcza, powodem dla wprowadzenia takiego rozwiązania był zamiar „wzmocnienia przejrzystości wyborów oraz zapobieganie potencjalnym fałszerstwom”. Kamery i filmowanie przebiegu głosowania w lokalach wyborczych budziły jednak, już od ich wprowadzenia, wiele zastrzeżeń i wątpliwości formułowanych m.in. przez OBWE. W 2003 roku (wybory prezydenckie) wskazywano, że praktyka filmowania przebiegu głosowania, stosowana prawie we wszystkich lokalach wyborczych, była negatywnie odbierana przez wyborców, którzy uważali ją **za uciążliwą, nazbyt ingerującą w procedurę głosowania i mogącą wręcz ich zastraszać**⁷.

W wyborach prezydenckich w 2013 roku kamery **zostały zainstalowane w 1000 lokalach wyborczych** i zapewniały transmisję w Internecie. Dodatkowo, jak podkreślała Komisja, nagrania z kamer mogły być użyte jako dowód w postępowaniach dotyczących protestów wyborczych. Obserwatorzy wyborów podnieśli w toku swoich badań, że nawet w blisko 1/3 lokali wyborczych, w których stosowano kamery, **nie zapewniono przy tym gwarancji tajności głosowania**. W konkluzji stwierdzono, że „choć wprowadzenie kamer internetowych może zwiększyć przejrzystość [wyborów], istnieją nieodłączne ograniczenia co do tego, co kamery internetowe mogą i nie mogą obserwować [...]”⁸. W nadchodzących w kwietniu 2018 roku wyborach prezydenckich planowane jest ponowne wyposażenie w kamery 1000 lokali wyborczych i prowadzenie transmisji⁹.

---

³ S.V. Vavilov, *Evolution of Election...*, dz. cyt., s. 12.

⁴ *Russian Federation. Presidential Election*, dz. cyt., s. 11.

⁵ S.V. Vavilov, *Evolution of Election...*, dz. cyt., s. 12.

⁶ *Ukraine, Parliamentary Elections, 28 October 2012, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, Final Report*, s. 30.

⁷ *Republic of Azerbaijan, Presidential Election, 15 October 2003, OSCE/ODIHR Election Observation Mission Report*, s. 19.

⁸ *Republic of Azerbaijan, Presidential Election, 9 October 2013, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, Final Report*, s. 9.

⁹ *Republic of Azerbaijan, Early Presidential Election, 11 April 2018, OSCE/ODIHR Needs Assessment Mission Report*, s. 7.

Armenia

W wyborach parlamentarnych, które odbyły się w Armenii w 2017 roku, **po raz pierwszy** zainstalowano kamery internetowe w lokalach wyborczych. Miały one za zadanie zapewnienie transmisji i rejestracji przebiegu wyborów. Początkowo zakładano wyposażenie w kamery wszystkich lokali wyborczych, jednak z przyczyn finansowych ostatecznie zamontowano je w 1499 z nich. W praktyce nie obyło się bez problemów technicznych. Nie wszystkie kamery przekazywały swój obraz do Internetu (szczególnie rano w dzień wyborów zanotowano utrudnienia). Około 30 kamer nie działało, głównie z powodu przerw w zasilaniu w energię elektryczną. Przewidywano transmisję również z procedury liczenia głosów już po zamknięciu lokali wyborczych, jednak, jak zauważyli obserwatorzy OBWE, w wielu wypadkach było to w praktyce znacząco utrudnione¹⁰.

Inne państwa

W kilku państwach kamery znajdowały swoje zastosowanie w dniu wyborów, **ale w ograniczonym zakresie**. Dla przykładu w 2009 roku w wyborach parlamentarnych **w Albanii** kamer użyto w procedurze technicznego liczenia głosów przez komisję wyborczą. Obraz z nich był udostępniany wyłącznie obserwatorom. Rozwiązanie to nie sprawdziło się. Jak przedstawiono w raporcie OBWE: „Preferencja wyborców [na karcie do głosowania] nie zawsze była możliwa do rozpoznania i obserwatorzy nie mieli wówczas możliwości sprawdzenia, czy karty do głosowania zostały umieszczone na właściwym stosie”¹¹.

---

¹⁰ *Republic of Armenia, Parliamentary Elections, 2 April 2017, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, Final Report, Warszawa 2017, s. 23.*

¹¹ *Republic of Albania, Parliamentary Elections, 28 June 2009, OSCE/ODIHR Election Observation Mission, Final Report, s. 5.*

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępnione na licencji
Creative Commons. Uznanie
autorstwa na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

